

**”Ensimmäinen reaktio on ’ei’” – Suomalaisten
fanifiktiokirjoittajien asenteita suomenkielistä fanifiktiota
kohtaan**

Kandidaatintutkielma

Inka Paajanen

Suomen kieli

Kieli- ja viestintätieteiden laitos,

Jyväskylän yliopisto

2017

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Inka Paajanen	
Työn nimi – Title” Ensimmäinen reaktio on ’ei’” – Suomalaisen fanifiktiokirjoittajien asenteita suomenkielistä fanifiktiota kohtaan	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2017	Sivumäärä – Number of pages 24 sivua + liite
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkimus käsittelee äidinkieleltään suomenkielisten fanifiktiokirjoittajien suhtautumista suomenkieliseen fanifiktioon sekä kirjoittajien kielivalintaperusteita. Suomessa fanifiktio on vielä melko vähän tutkittu aihe, eikä kirjoittajia ole ennen lähestytty kieliasenteiden näkökulmasta. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat: 1) Millä perusteella äidinkieleltään suomenkieliset fanifiktiokirjoittajat ovat valinneet kirjoituskielensä? 2) Miten kirjoittajat asennoituvat suomen kielellä kirjoittamiseen ja suomenkielisen fanifiktio kirjoittajiin? 3) Miten kirjoittajat asennoituvat suomenkielisen fanifiktio säilymiseen?</p> <p>Tutkimuksessa hyödynnetään sekä kansanlingvistiikkaa että fanitutkimusta. Tutkimuksen aineisto on kerätty verkkokyselynä joulukuussa 2016. Tutkimukseen vastasi yhteensä 217 henkilöä, ja analyysiin otettiin 45 informantin vastauksia käsittelevä otanta. Informanttien iät vaihtelevat 15-vuotiaista yli 31-vuotiaisiin. Otannan vastaajista 31 on naisia, 5 miehiä ja 9 muunsukupuolisia. Aineiston analysoinnissa on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysia.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että suomalaisten fanifiktiokirjoittajien kirjoituskielivalintaan vaikuttavat yksilön kielitaito ja -mieltymykset, alkuperäislähteen kieli, kirjoitusgenret, fandomin tunnettavuus, julkaisu ympäristössä käytetyt kielet sekä muiden kirjoittajien kieliarvostukset. Kiinnostavimmaksi teemaksi nousivat kuitenkin kirjoittajien kieliasenteet, jotka olivat suomenkielistä fanifiktiota kohtaan hyvin ristiriitaisia. Vastaajat yhdistivät suomenkieliseen fanifiktioon tuottamisen ilon ja kokivat ylpeyttä ja kiintymystä teksteistään. Lisäksi suomeksi kirjoitettavia vertaisia arvostettiin suuresti. Tästä huolimatta suomenkielinen fanifiktio herätti vastaajissa paljon negatiivisia tunteita, esimerkiksi ajatuksen noloudesta tai suomenkielisen fanifiktio heikosta laadusta. Kuitenkin suomenkielinen fanifiktio vaikutti informanteille tärkeältä: sen katoamisesta oltiin huolissaan ja sen tuottamisen toivottiin jatkuvan.</p> <p>Tutkimustulokset auttavat laajentamaan tietoa fanifiktioista ilmiönä nimenomaan kielitieteen näkökulmasta ja mahdollistavat myös fanifiktiokirjoittajien kieliasenteiden syvällisemmän tarkastelun. Lisäksi ne jättävät jälkeensä kiinnostavan tutkimuskysymyksen: mistä syistä omaan äidinkieleen asennoidutaan negatiivisesti? Kiinnostavaa olisi nähdä, miten äidinkielen käyttämisen välttäminen tietyissä konteksteissa kuvastaa yksilön kokonaisvaltaisia asenteita kyseistä kieltä kohtaan.</p>	
Asiasanat – Keywords fanifiktio, fanius, asenteet, kansanlingvistiikka, fanitutkimus	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA AIEMPI TUTKIMUS.....	3
2.1	Kansanlingvistiikka.....	3
2.2	Fanitutkimus.....	4
3	AINEISTO JA MENETELMÄT.....	6
3.1	Aineistonkeruumenetelmä ja aineiston esittely.....	6
3.2	Kyselytutkimus.....	7
3.3	Sisällönanalyysi analyysimenetelmänä.....	8
4	ANALYYSI.....	10
4.1	Kirjoituskielen valintaperusteet.....	10
4.1.1	Kielitaitoon ja -arvostukseen liittyvät tekijät.....	10
4.1.2	Lähteen ja sisällön vaikutukset.....	12
4.1.3	Yhteisölliset tekijät.....	13
4.2	Asenteet suomenkielistä fanifiktiota ja sen kirjoittajia kohtaan.....	15
4.2.1	Ajatuksia suomenkielisen fanifiktio kirjoittamisesta.....	15
4.2.2	Ajatuksia suomenkielisen fanifiktio kirjoittajista.....	17
4.3	Asenteet suomenkielisen fanifiktio tulevaisuutta kohtaan.....	19
5	PÄÄTÄNTÖ.....	21
	LÄHTEET.....	23
	LIITE.....	25

1 JOHDANTO

Fanius on ilmiö, joka on keskeisesti esillä 2000-luvun populaarikulttuurissa (Hirsjärvi & Kovala 2007: 245). Nykyään fanitutkimuksessa tarkastellaan faneja passiivisen vastaanottajan sijaan aktiivisina toimijoina, jotka esimerkiksi tuottavat itse sisältöä omaan faniyhteisöönsä eli fandomiinsa (Hellekson & Busse 2006: 6; Nikunen 2008: 9). Fanifiktio eli fanin tuottama, johonkin jo olemassa olevaan tekstiin perustuva ei-kaupallinen tarina (Hellekson & Busse 2014: 5) onkin hyvä esimerkki fanin aktiivisesta osallistumisesta fandominsa toimintaan. Fanifiktiota kirjoittamalla fani voi muun muassa laajentaa alkuperäislähteen maailmaa, kehittää henkilöhahmoja tai ylipäättään synnyttää uudenlaisia lähdeaineiston lukutapoja.

Ilmiönä fanifiktio vaikuttaisi olevan varsin eläväinen nykypäivän verkostoituneessa fanikulttuurissa. Pelkästään vuonna 2008 perustetulla kansainvälisellä ”Archive of Our Own” (AO3) -fanijulkaisusivustolla on yli miljoona käyttäjää ja lähes kolme miljoonaa fanityötä, joista valtaosa on fanifiktioita. Niin käyttäjien kuin sisällön määrä on kasvanut sivustolla valtavasti vuosien aikana (Archive of Our Own 2013). Fanifiktio ei täten näyttäisi ainakaan menettäneen suosiotaan fanien keskuudessa.

Globalisoituneessa maailmassa englantia voidaan pitää myös fanifiktiokulttuurin lingua francana. Esimerkiksi AO3-sivustolla englanninkielisen materiaalin osuus kaikista julkaisuista on liki 95 prosenttia, kun taas suomen osuus samalla sivustolla on vain noin 0,02 prosenttia (haettu 4.2.2017). Suomenkielisen sisällön vähäisyys kyseisellä sivustolla ei kuitenkaan tarkoita, etteikö suomenkielistä fanifiktiota muuten tuotettaisi. Suomeksi kirjoitettua fanifiktiota julkaistaan myös esimerkiksi kirjoittajien blogeissa, minkä lisäksi verkossa toimii suomenkieliseen fanifiktioon keskittyneitä foorumeja. Aikaisemman tutkimuksen valossa suurin osa suomalaiskirjoittajista näyttäisi tuottavan fanifiktiota äidinkielellään, tosin fanifiktiota kirjoitetaan myös muilla kielillä, etenkin englanniksi (Leppänen 2008: 161; Leppänen 2009: 67; Silén 2012: 103–111). Tästä huolimatta olen toistuvasti törmännyt erilaisilla sosiaalisen median alustoilla keskusteluihin, joiden mukaan fanifiktio tuottaminen suomeksi olisi noloa ja siten epäarvostetumpaa kuin englanniksi. Tämä huomio toimi lähtökohtana kandidaatintutkielmani aiheelle, suomalaisten fanifiktiokirjoittajien kieliasteiden tutkimiselle.

Tässä tutkimuksessa käytän termiä *asenne* kuvaamaan yksilön myönteistä tai kielteistä reagoititapaa arvioitavana olevaan kohteeseen (Ajzen 2005: 3–5). Kieliasenteista puhuttaessa asenteet kohdistuvat nimenomaan kieliin, sen erilaisiin variantteihin ja eri kielimuotojen

käyttäjiin. Kieliasenteiden voi nähdä syntyneen sosiaalisessa vaikutuksessa, jossa joitakin kieliä saatetaan arvottaa muita positiivisemmin niihin liitetyn korkean statuksen vuoksi. (Kalaja 1999: 46–47.) Lisäksi asenteiden voidaan ajatella synnyttävän ihmisissä asenteisiin nojautuvaa toimintaa (Ajzen 2005: 3–5). Tämän pohjalta voisi olettaa, että fanifiktikirjoittajien kieliasenteet myös vaikuttavat heidän käyttämiinsä kirjoituskieliin. Vastaus tähän löytynee helpoiten lähestymällä kirjoittajia itseään.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millä perusteella äidinkieleltään suomenkieliset fanifiktikirjoittajat ovat valinneet kirjoituskielensä?
2. Miten kirjoittajat asennoituvat suomen kielellä kirjoittamiseen ja suomenkielisen fanifiktin kirjoittajiin?
3. Miten kirjoittajat asennoituvat suomenkielisen fanifiktin säilymiseen?

Pyrin siis tutkimuksessani selvittämään, millä perustein suomenkieliset fanifiktikirjoittajat ovat valinneet kirjoituskielensä ja millaisia asenteita kirjoittajilla on suomenkielistä fanifiktiota kohtaan. Tutkimukseni tavoitteena on luoda yleisiä linjoja suomalaiskirjoittajien kieliasenteista ja perehtyä suomen kielen asemaan suomalaisessa fanifiktioyhteisössä. Keskeinen syy aihevalintaani oli henkilökohtainen mielenkiintoni fanifiktiota ja fanikulttuuria kohtaan. Fanifiktin lukeminen on kuulunut harrastuksiini jo lähes kymmenen vuoden ajan, ja innostus ilmiötä kohtaan on lisääntynyt entisestään viimeisen vuoden aikana. Harrastustaustani antaa minulle erityisen aseman tutkimusnäkökulmasta katsottuna – vaikka tarkastelen ilmiötä ulkoapäin, on hallussani jo valmiiksi tietämystä fanifiktikulttuurin erilaisista piirteistä. Aiempi kokempohjani auttaakin suuresti tutkimuskohteeseeni perehtymisessä.

Fanifiktiota ei ole tutkittu Suomessa vielä paljoa eikä juurikaan kieliasenteiden näkökulmasta, mikä avaa mahdollisuuden laajentaa tietämystä fanifiktikulttuurista. Yksi tavoitteeni on osaltaan uudentaa Sirpa Leppäsen fanifiktikirjoittajiin kohdistunutta kyselytutkimusta (2003), jonka vastauksia on käytetty aineistona myös Sannariikka Sílenin pro gradu -tutkielmassa *“Everything Is Possible In Fan Fiction”: The thrill of rewriting and reading according to Finnish fan fiction buffs* (2012). Kiinnostavaa olisikin nähdä, kuinka suomalaisten fanifiktikirjoittajien kielivalinnat ja -asenteet ovat muuttuneet liki viidentoista vuoden aikana. Englanninkielinen populaarikulttuuri esiintyy keskeisessä asemassa myös Suomessa (Leppänen 2007: 150), joten odotan englannin käytön lisääntyneen suomalaisten fanifiktikirjoittajien parissa.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA AIEMPI TUTKIMUS

2.1 Kansanlingvistiikka

Tutkimukseni teoriana nojaudun kansanlingvistiikkaan. Kansanlingvistiikka on kiinnostunut tutkimaan tavallisten kielenkäyttäjien, niin sanottujen maallikoiden käsityksiä ja tietoisuutta kielestä (Vaattovaara & Soininen-Stojanov 2006: 224–226; Mielikäinen & Palander 2014: 11). Aiemmin kielentutkimuksessa maallikoiden kielikäsityksiin on suhtauduttu melko elitistisesti, sillä niiden on katsottu olevan lähinnä väärinymmärryksiä kielen todellisesta luonteesta (Niedzielski & Preston 2000: 1). Nykyään tavallisten kielenkäyttäjien kielihavaintojen katsotaan kuitenkin olevan kielentutkimuksen näkökulmasta arvokkaita, sillä juuri kielenkäyttäjillä on vaikutuksensa muun muassa kielen muutoksiin (Palander 2011: 11). Maallikoiden kielitietämys ei myöskään ole olematonta: kielestä on oltava jonkin verran tietoa, jotta siitä voidaan ylipäätään puhua (Niedzielski & Preston 2000: 10).

Jokainen kielenkäyttäjä on jatkuvasti tekemisissä kielen kanssa, joten on vain luonnollista, että kieli herättää ajatuksia ja mielipiteitä. Nimenomaan kieltä koskevat asenteet ovat näyttäytyneet keskeisessä roolissa kansanlingvistisessä tutkimuksessa (Mielikäinen & Palander 2014: 19). Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu maallikoiden voivan suhtautua hyvin tiukasti kieleen ja sen erilaisiin ilmenemismuotoihin (Niedzielski & Preston 2000: 18; Vaattovaara & Soininen-Stojanov 2006: 226; Palander 2011: 13–14). Asenteiden katsotaankin olevan opittuja, vuorovaikutuksessa syntyneitä käsityksiä arvioinnin kohteena olevasta asiasta (Kalaja 1999: 47; Garrett, Coupland & Williams 2003: 4–5; Mielikäinen & Palander 2014: 19).

Kieliasenteita tutkittaessa asenteita käsitellään usein kolmiosaisena kokonaisuutena, johon lukeutuu kognitiivinen, affektiivinen ja konatiivinen eli toiminnallinen osa-alue (Kalaja 1999: 47; Garrett, Coupland & Williams 2003: 3–4; Mielikäinen & Palander 2014: 19). Mallissa kognitiivinen osa-alue kuvastaa tietoa arvioitavasta kohteesta, omassa tutkimuskontekstissani esimerkiksi fanifiktiokirjoittajien käsityksiä kielestä ja eri kielten piirteistä. Affektiivinen osa-alue taas kuvastaa emotionaalista asennoitumista kohteeseen, esimerkiksi sitä, kuinka jokin kieli tai kielenpiirre on yksilön mielestä kaunis tai ärsyttävä. Konatiivinen osa-alue puolestaan kuvastaa ihmisten toimivan tietyllä tavalla kognitiivisten ja affektiivisten osa-alueiden pohjalta, mikä fanifiktiokontekstissa voisi tarkoittaa vaikkapa tietyn kirjoituskielen valintaa jonkin muun kielen sijaan. Asenteiden ja niistä syntyvän toiminnan suhdetta on kuitenkin myös kritisoitu: tietty asennoituminen ei automaattisesti synnytä sitä

mukailevaa toimintaa (Garrett, Coupland & Williams 2003: 7–9). Esimerkiksi suomen asemasta huolissaan oleva fanifiktiokirjoittaja saattaa tästä huolimatta valita aivan toisen kirjoituskielen esimerkiksi suuremman lukijakunnan toivossa.

Maallikoiden kieliasenteet vaikuttavat olevan yleisesti kiinnostava tutkimuskohde. Esimerkiksi Niedzielski ja Preston ovat käsitelleet laajasti yhdysvaltalaisen kielenkäyttäjien käsityksiä kielestä teoksessaan *Folk Linguistics* (2000), kun taas Garrett, Williams ja Coupland ovat tutkineet kieliasenteita walesilaisessa kontekstissa (2003). Suomessa muun muassa Palander on tutkinut itä- ja eteläsuomalaisten murrenäkemyksiä (2011), minkä lisäksi Palander ja Mielikäinen ovat tutkineet yhdessä maallikoiden kieliasenteita ja tapaa käyttää metakieltä (2014). Vaattovaara ja Soininen-Stojanov puolestaan ovat tutkineet pääkaupunkiseutulaisten kielellisiä asenteita ja kielellistä identiteettiä (2006). Suomen kieleen liittyvien asennetutkimusten lisäksi Suomessa on tutkittu asennoitumista myös muihin kieliin, esimerkiksi Englantiin tutkimuksessa *Kansallinen kyselytutkimus englannin kielestä Suomessa – Käyttö, merkitys ja asenteet* (2009).

2.2 Fanitutkimus

Kansanlingvistiikan lisäksi tukeudun tutkimuksessani fanitutkimukseen. Fanitutkimus on kulttuurintutkimukseen painottuva suuntaus, jonka keskiössä on fanikulttuuriin liittyvien ilmiöiden ja fanien itsensä tarkastelu (Nikunen 2008: 7–10). Nykyisin fanitutkimuksessa korostuu erityisesti fanien aktiivisuus ja kriittisyys, mikä on käänteinen näkökanta fanitutkimuksessa aiemmin vallinneelle ajatukselle fanien passiivisesta vastaanottamisesta (Hirsjärvi & Kovala 2007: 251–255; Nikunen 2008: 9–11). Fanitutkimus on luonteeltaan poikkitieteistä, mikä mahdollistaa hyvin sen kytkemisen eri tieteenalojen intresseihin (Nikunen 2008: 7). Juuri fanikulttuurin monipuolisuus ja sen tarjoamat laajat tutkimuskysymykset tekevät faniudesta hyvin kiintoisan tutkimuskohteen.

Aiemmassa fanitutkimuksessa faneihin ja faniuden harjoittamiseen on suhtauduttu melko alentavasti. Fanien passiivisen vastaanottamisen stereotypian lisäksi faneja on lähestytty tutkimuksessa joko pakkomielteisinä ja yksinäisinä hahmoina tai aivan päinvastaisesti hysteerisenä joukkona. Tutkimuksessa ei-fanit ja fanit on saatettu jaotella ”meiksi” ja ”muiksi”, jolloin vastakkainasettelun kautta on korostettu ei-fanien analyttistä suhtautumista kiinnostuksensa kohteeseen fanien oletetun hysteerisyyden sijaan. (Jenson 1992: 9–29.) Tällainen lähestymistapa faniuteen on herättänyt paljon kritiikkiä ja syystä: yhden tiukasti

määritellyn faniuden sijaan tulisi puhua useista faniuksista, sillä eri faniuksiin sisältyy erilaisia käytänteitä (Nikunen 2008: 7). Fanitutkimuksessa onkin ollut vaikea löytää yksiselitteistä määritelmää faniudelle, sillä faniuteen liitetyt piirteet eivät yksinään määrittele faniutta. Keskeiseksi teemaksi nousee tapa, jolla useat näistä piirteistä yhdistyvät toisiinsa. (Hirsjärvi & Kovala 2007: 248–249.) Faniuden määrittelyn ollessa näin liukuvaa voisi ajatella, että lopulta jokainen fani määrittelee itse oman faniutensa. Se mahdollistaa erilaisten faniuksien toteuttamismuotojen yhteiselon ja rikkoo ajatusta faneista yhtenäisenä joukkona.

Omassa tutkimuksessani käsiteltävää fanikulttuurin tuotetta, fanifiktiota, on tutkittu Suomessa vielä melko vähän, mikä avaa useita kiinnostavia lähestymistapoja fanifiktioon. Leppänen on tutkinut esimerkiksi suomalaisten naispuolisten fanifiktiokirjoittajien tapoja käsitellä seksuaalisuutta ja sukupuolta teksteissään (2008), fanifiktioiden kielenkäyttöä niin normatiivisuuden kuin normien rikkomisen kautta (2009) sekä fanifiktioiden hybridisyyttä, tässä tapauksessa useiden eri kielten sekä tarinallisten elementtien yhdistelyä (2011). Silén puolestaan on hyödyntänyt Leppäsen toteuttamaa kyselytutkimusta pro gradussaan tutkimalla, kuinka suomalaiset fanifiktioharrastajat kuvailevat fanifiktiota (2012). Muita fanifiktiota käsitteleviä opinnäytetöitä ovat tehneet esimerkiksi Sorvari (2014) tutkimalla identiteetin rakentumista eräällä fanifiktiofoorumilla sekä Viitanen (2008) käsittelemällä fanifiktiota perinteisestä kertomakirjallisuudesta ja digitaalisesta kirjallisuudesta poikkeavana kirjallisuuden muotona. Suomen ulkopuolella esimerkiksi Black (2006) on tutkinut ei-natiivin englannin oppijan kielitaidon kehitystä eräällä internetin fanifiktiosivustolla. Fanifiktiota käsitellään myös osana Jenkinsin (1992) laajaa fanikulttuuriin kohdistunutta tutkimusta *Textual Poachers – Television Fans & Participatory Culture*.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Aineistonkeruumenetelmä ja aineiston esittely

Tutkimukseni aineisto on kerätty verkossa olleella anonymilla kyselylomakkeella, joka oli vastaajille avoimena viikon ajan joulukuussa 2016. Jaoin kyselytutkimukseni eräälle suomalaiselle fanifiktioforumille sekä kolmelle sosiaalisen median alustalle, joiden oletin olevan otollisia fanifiktiokirjoittajien tavoittamiseen. Tutkimukseen osallistuakseen vastaajan oli täytettävä kolme kriteeriä: oltava vähintään 15-vuotias, äidinkieleltään suomenkielinen sekä harrastukseltaan fanifiktiokirjoittaja.

Äidinkielirajaukseen päädyin siksi, että olin kiinnostunut nimenomaan äidinkieleltään suomenkielisten harrastajien suhtautumisesta suomeksi kirjoittamiseen. Vähimmäisikäraja taas oli asetettava tutkimuseettisistä syistä: alle täysi-ikäisten informanttien osallistuminen tutkimukseen vaatisi huoltajien suostumuksen (Nieminen 2010: 33), mikä puolestaan tuo omat käytännön ongelmansa toteutettaessa anonymiä verkkokyselyä. Tästä huolimatta toivoin voivani ottaa tutkimukseeni mukaan myös alle 18-vuotiaita vastaajia, koska kokemukseni mukaan alaikäiset kuuluvat yhtä lailla aktiivisiin fanifiktioharrastajiin. Lisäksi halusin saada tutkimukseeni mahdollisimman heterogeenisen kohderyhmän kyetäkseni rakentamaan paremmin kokonaiskäsitystä suomalaisten fanifiktiokirjoittajien kieliasteista. Ohjaajani selvittikin asiaa puolestani laitoksemme pedagogiselta johtajalta, jonka suostumuksella sain ottaa yli 15-vuotiaita vastaajia mukaan tutkimukseeni sen harmittoman aihepiirin vuoksi.

Kyselyyn vastasi yhteensä 217 henkilöä. Vastaajien joukossa oli kuitenkin 8 henkilöä, jotka jouduin jättämään aineiston analyysistä pois. Yhden informantin vastauksista sain kuvan, ettei hän itse kuulunut fanifiktiokirjoittajiin, jolloin hän jäi automaattisesti kohderyhmälleni asettamieni kriteerien ulkopuolelle. Loput analyysin ulkopuolelle jätetyt informantit olivat puolestaan vastanneet avokysymyksiin niin kattamattomasti, ettei heidän vastauksiaan ollut kannattavaa analysoida. Käsittelyyn jäi jäljelle lopulta 209 vastaajaa, joista 164 oli naisia, 13 miehiä ja 32 muunsukupuolisia. Kandidaatintutkimuksen laajuuden ja siihen varatun ajankäytön näkökulmasta aineistoni oli muutamien vastausten poistamisenkin jälkeen suhteettoman laaja, ja kaikkien vastausten analyysi olisi saattanut tässä tapauksessa jäädä melko pinnalliseksi. Tästä johtuen päädyin tekemään aineistostani otannan analyysiä varten. Otannan ensisijainen valintakriteeri oli vastausten sisällöllisyys ja niin sanottu laadukkuus, sillä koen näiden tukevan parhaiten ilmiön syvään ymmärrykseen pyrkivää tutkimustani. Tämän lisäksi

pyrin saamaan vastauksia jokaisesta ikä- ja sukupuolikategoriasta saadakseni analysoitavaksi mahdollisimman monipuolisen informanttien joukon. Tällöin lopulliseen analyysiin otettiin 45 henkilöä, joista 31 oli naisia, 5 miehiä ja 9 muunsukupuolisia. Vastaajista 5 kuului ikäryhmään 15–17, 10 ryhmään 18–20, 20 ryhmään 21–25, 8 ryhmään 26–30 ja 2 yli 31-vuotiaiden ryhmään.

3.2 Kyselytutkimus

Tutkimukseni lähtökohtana on pyrkiä laajentamaan tietämystä fanifiktiosta ilmiönä. Tämä asetelma tekee tutkimuksestani kvalitatiivista eli laadullista, ja sen tavoite on tutkimuskohteen kuvaaminen ja ymmärtäminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000: 168–169). Ymmärtämiseen liittyy ajatus tutkimuskohteen olevien ihmisten ajatuksiin, tunteisiin ja motiiveihin eläytymisestä. Tilastollisten yleistysten tekeminen on laadullisessa tutkimuksessa toissijaista. Tärkeintä on kuvauksen kohteena olevan ilmiön ymmärtäminen ja sen pohjalta teoreettisen tulkinnan luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 28, 85.)

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä on käytetty kyselyä, joka on varsin yleinen lähestymistapa kerätessä kokemusperäistä tietoa (Alanen 2011: 146). Kyselytutkimuksen tehokkuus (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000: 182, Alanen 2011: 160) toimi tutkimuksessani pääsyyntä menetelmän valinnalle. Internetiin ladattu kyselylomake mahdollistikin hyvin suomalaisen fanifiktioyhteisön tavoittamisen. Aineiston käsittely ja siirtäminen tietokoneelle on myös vaivatonta, mikä osaltaan nopeuttaa analyysiprosessia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000: 182). Täysin kritiikitön ei kyselytutkimukseen tosin ole. Hirsjärvi ym. (2000: 182) nostavat eräiksi kyselytutkimuksen heikkouksiksi väärinymmärrysten mahdollisuuden sekä epävarmuuden siitä, kuinka totuudenmukaisesti informantit ovat kyselyyn vastanneet. Pyrin osaltani minimoimaan kyselyn heikkouksia muotoilemalla kysymykset mahdollisimman selkeiksi ja käyttämällä yleisluontaista, vastaajille helposti ymmärrettävää termistöä. Vastaajien rehellisyyteen varautuminen taas oli verkkokyselyn tapauksessa käytännössä mahdotonta. Toisaalta tutkimusaiheeni ei ole erityisen arkaluontoinen, minkä vuoksi oletan informanttien pyrkineen vastauksissaan rehellisyyteen.

Ennen tutkimusaineistoksi tarkoitetun kyselyn julkaisemista loin pilottikyselyn, jonka koevastaajina toimi 12 ystävääni. Pilottikyselyllä halusin nähdä, minkälaista tietoa kyselylomakkeella saisi käytännössä ja kuinka ymmärrettäviä lomakkeen kysymykset ovat vastaajien näkökulmasta. Kaikilla pilottikyselyyn vastanneilla informanteilla ei ole kokemusta

fanifiktioiden kirjoittamisesta, mutta he kykenivät kuitenkin käsittelemään hyvin kirjoittamiseen liittyviä kielikysymyksiä. Kyselyn ymmärrettävyyden testaaminen toimi siis pilottikyselyn tärkeimpänä ominaisuutena. Saamieni vastausten ja palautteen perusteella kyselylomake osoittautui lähtökohdiltaan toimivaksi, joten päätin pitäytyä lähes kokonaan kyselyn alkuperäisessä versiossa. Tein pieniä muokkauksia lähinnä selkeyttääkseni muutamia haastaviksi koettuja kysymyksiä, minkä lisäksi lisäsin lomakkeeseen kaksi uutta avokysymystä (kts. liite, kysymykset 4 ja 7). Uusien kysymysten oli tarkoitus täydentää alkuperäisiä kielivalintaperusteita ja kieliasenteita käsitteleviä kysymyksiä ja tuottaa siten myös monipuolisempia vastauksia.

Kyselyssä vastausten painoarvo keskittyi avoimiin kysymyksiin, joiden aihepiirit tukivat tutkimuskysymyksiäni. Päädyin avokysymysten käyttöön, sillä halusin antaa vastaajille mahdollisuuden kuvata kielivalintoihinsa ja -asenteisiinsa liittyviä tuntemuksiaan omin sanoin. Koin myös, että avoimet kysymykset voisivat tuoda esiin asenteiden monimuotoisuutta numeerisia asteikkoja paremmin.

3.3 Sisällönanalyysi analyysimenetelmänä

Aineistoni analyysimenetelmänäni käytän laadullista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin pyrkimys on luoda tutkittavasta ilmiöstä selkeä, sanallinen kuvaus analysoitavan aineiston avulla. Tarkoitus on lisätä aineiston informaatioarvoa rakentamalla hajanaisesta aineistosta mielekäs ja informatiivinen kokonaisuus. Analyysissa keskitytäänkin aineiston tiivistämiseen ja poimitaan aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennainen informaatio. Tämä tapahtuu purkamalla aineisto ensin pienempiin osiin ja sitten esimerkiksi ryhmittelemällä tutkimuksen keskeinen sisältö erilaisten teemojen mukaisiksi suuremmiksi kokonaisuuksiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 91–94, 108.)

Analyysissa olen siis keskittynyt omien tutkimuskysymysteni kannalta olennaisiin aihepiireihin, minkä vuoksi en lopulta voinut ottaa huomioon kaikkea kyselyn tarjoamaa informaatiota. Laadullisessa tutkimuksessa aineistosta nousee usein esiin tutkijan näkökulmasta kiinnostavia sivupolkuja, mutta tutkimusaiheen rajauksen nimissä on aineiston analyysissa keskityttävä tutkimustehtävän kannalta merkityksellisiin teemoihin (Tuomi & Sarajärvi 2009: 92). Omassa tutkimuksessani paneudun aineiston analyysiin nimenomaan aineistolähtöisesti. Tällöin aineiston analyysia ohjaavat lähtökohtaisesti tutkimuskysymykset, ei aiempi teoria, saati muut ennako-oletukset aineistosta. Tarkoituksena on rakentaa aineiston

pohjalta teorettinen käsitys tutkittavasta aiheesta yhdistelemällä pienempiä analyysiyksiköitä aina suuremmiksi ja tiiviimmiksi kokonaisuuksiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 95–96, 108–113.) Analyysia tehdessäni en kuitenkaan jättäydy täysin tutkimukselliseen tyhjiöön vaan otan luonnollisesti huomioon teoreettisen viitekehysten tutkimustuloksiani esitellessäni.

Sisällönanalyysi on saanut myös kritiikkiä, sillä tutkija saattaa sortua pelkästään kuvaamaan aineistoaan sen sijaan, että tekisi analyysinsa pohjalta tarvittavia johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009: 103). Tämän tiedostaen pyrin luonnollisesti välttämään kyseisen virheen tekemistä. Näen sisällönanalyysin kuitenkin tutkimustehtäväni kannalta hyödylliseksi analyysimetodiksi, sillä koen pystyväni rakentamaan sen avulla selkeää yleiskuvaa suomalaisten fanifiktiokirjoittajien kieliasteista. Sisällönanalyysiä tehtäessä on myös hyvä muistaa, että tutkijan intuition rooli korostuu analyysia tehtäessä kaikesta objektiivisuudesta huolimatta. Kootessaan pilkkomaansa aineistoa järkeviksi kokonaisuuksiksi tutkija hyödyntää nimenomaan omaa loogista päättelyään ja tekee aineistosta johtopäätöksiä oman ymmärryksensä pohjalta (Tuomi & Sarajärvi 2009: 92, 100, 112–113). Tällöin kahden eri tutkijan lienee mahdotonta saada täysin samanlaista analyysitulosta, vaikka kumpikin heistä hyödyntäisi analyysissaan tismalleen samaa aineistoa.

4 ANALYYSI

4.1 Kirjoituskielen valintaperusteet

Tässä luvussa käsitelen, millä perustein suomalaiset fanifiktikirjoittajat ovat valinneet kirjoituskielensä. Olen ryhmitellyt vastaukset kolmeen pääluokkaan, joiden sisältöä avaan seuraavaksi yksitellen. Analysoidussa 45 vastaajan kohderyhmässä 6 vastaajaa kertoi kirjoittavansa pelkästään suomeksi, 15 pelkästään englanniksi ja loput 24 vastaajaa sekä suomeksi että englanniksi. Vastaajien joukossa oli lisäksi kaksi henkilöä, jotka kertoivat käyttävänsä myös muita kieliä edellä mainittujen lisäksi. Ensimmäinen, pääsääntöisesti englanniksi kirjoittava vastaaja kertoi kääntävänsä joskus tekstejään muille kielille muttei eksplisiittisesti ilmaissut mille. Toinen vastaaja puolestaan kertoi hyödyntävänsä englannin ja suomen lisäksi kirjoituskielinsä ruotsia ja japania. Kirjoituskielet olivat myös saattaneet muuttua kirjoitusuran aikana: esimerkiksi pelkästään englanniksi kirjoittavista vastaajista valtaosa, 11 henkilöä, kertoi kirjoittaneensa aiemmin suomeksi.

Otannan kirjoituskielten suosiojärjestys on sama kuin kokonaisaineistossa. Kokonaisaineistossa (N=209) pelkästään suomeksi kirjoittavia oli 47, pelkästään englanniksi kirjoittavia 78 ja molemmilla kielellä kirjoittavia 84. Tulokset poikkeavat Leppäsen (2003) keräämästä kyselytutkimuksesta: tällöin pelkästään englanniksi kirjoittavien ryhmä oli pienin, kun taas usealla kielellä kirjoittavien osuus oli suurin (Silén 2012: 103–111). Omassa aineistossani pelkästään englanniksi kirjoittavien osuus on kasvanut huomattavasti ja on lähes yhtä suuri useaa kieltä käyttävien kirjoittajien kanssa. Muutos suomalaisten fanifiktikirjoittajien kielenkäytössä onkin merkittävä ja osoittaa englannin suosion kasvaneen kirjoituskielenä. On tosin huomioitava, että oma tutkimusaineistoni jättää ulkopuolelleen alle 15-vuotiaat informantit, joita aiemmassa tutkimuksessa taas oli mukana (Silén 2012: 44). Tulos saattaisi olla toisenlainen, jos nuorimmat kirjoittavat olisivat olleet mukana tässä tutkimuksessa.

4.1.1 Kielitaitoon ja -arvostuksiin liittyvät tekijät

Aineistossa yksi keskeisimmistä syistä kielen valintaan liittyi yksilön kielitaitoon. Äidinkiellellä tai vieraalla kielellä kirjoitettiin, koska se oli helppoa tai koska sen käyttöön oli totuttu. Jo olemassa olevaan kieliosaamiseen yhdistettiin itseilmaisun sujuvuus, kyky käyttää kieltä

monipuolisesti sekä vahva altistuminen kielelle. Eräs vastaajista esimerkiksi kertoi käyttävänsä englantia kotikielenään kumppaninsa kanssa, joka ei ilmeisesti ollut natiivi suomen puhuja.

Englannin ja muiden edellä mainittujen vieraiden kielten käyttö fanifiktiossa sidottiin pyrkimykseen kehittää omaa kielitaitoa. Kirjoittamisen aloittaminen vierailta kielillä tuki halua parantaa kyseisten kielten osaamista, minkä lisäksi kirjoittamisen katsottiin mahdollistavan kielitaidon ylläpitämisen. Fanifiktio kirjoittaminen ja sen julkaisualustat voivatkin tarjota ei-natiiveille kielenoppijoille turvallisen kielenoppimisympäristön, jossa on mahdollista kehittää kykyjään hallita eri genrejä ja kirjoitustapoja ja samalla lisätä itsevarmuuttaan toisen ja vieraan kielen käyttäjinä (Black 2006: 181).

Toisaalta kokemus oman kielitaidon puutteesta saattoi ohjata kirjoittajaa tietyn kielen valintaan. Osa suomalaiskirjoittajista koki, ettei heidän englannin osaamisensa riitä englanniksi kirjoittamiseen. Leppänen ym. tuovat ilmi (2009: 83–87), että suomalaiset saattavat suhtautua omaan kielitaitoonsa melko vaatimattomasti, joskin nuoret asennoituvat osaamisensa vanhempaa väestöä positiivisemmin. Osassa aineistoni vastauksista ilmeneekin omaan kielitaitokokemukseen linkittyntä itsevarmuuden puutetta. Kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi, fanifiktiokirjoittajilla voi olla hyvin korkeat vaatimukset omasta kielitaidostaan:

Esimerkki 1: Kielitaidon vaikutus kirjoituskielen valintaan

Nainen 21–25: Englanniksi kirjoittaminen on suomeksi kirjoittamista helpompaa (koska opintoni tapahtuvat pääosin englanniksi ja koska luen pääosin englanniksi, ja olen siksi tottunut käyttämään kieltä päivittäin), mutta samalla lopputuloksesta on vähemmän itsevarma olo.

Esimerkki 2: Kielitaidon vaikutus kirjoituskielten valintaan

Nainen 26–30: Suhtaudun kirjoittamiseen melko kunnianhimoisesti, ja vaikka saksa ja englantti ovat työkieliäni kääntäjänä, en koe kielitaitoni riittävän luovaan kirjoittamiseen.

Kokemus oman kielitaidon rajallisuudesta ei kuitenkaan liittynyt pelkästään vieraisiin kieliin. Eräs kirjoittaja mainitsi tottuneensa niin paljon englannin käyttöön, että suomeksi kirjoittaminen tuntuu nykyään vaikealta. Tämänkaltaiset tuntemukset nousivat aineistossa myöhemmin enemmän esille, kun vastaajilta kysyttiin heidän tuntemuksiaan suomeksi kirjoittamisesta.

Kielitaidon lisäksi kirjoituskielen valintaan liitettiin omat kieliarvostukset ja -käsitykset, jotka kuvastavat kieliasteiden affektiivista ulottuvuutta. Kielivalintoja perusteltiin kuvailemalla kirjoituskieliä esimerkiksi ”kauniiksi” tai ”fiksumman kuuloisiksi”. Sen sijaan ei-käytettyjä kirjoituskieliä saatettiin kuvata negatiivissävytteisillä sanoilla, suomesta puhuttaessa esiin nousi erityisesti ajatus kielen ”tönkköydestä”. Edellä mainitun kaltainen, jonkin kielen asenteellinen ja arvottava kuvaustapa vastaakin Niedzielskin ja Prestonin (2000: 307–314) maallikoiden käyttämän metakielen kuvausmallissa metakielen toista tasoa. Kielten esteettisyysajatuksen lisäksi jotkut vastaajat mainitsivat kielivalintansa syyksi kyseisen kielen

merkityksellisyyden: kielellä kirjoitettiin, koska siitä pidettiin. Eräs pääasiassa suomeksi kirjoittava vastaaja myös kertoi haluavansa suojella suomen kieltä ja koki siksi tärkeäksi käyttää sitä monipuolisesti.

4.1.2 Lähteen ja sisällön vaikutukset

Informanttien vastauksista ilmeni varsin käytännönläheisiä syitä kirjoituskielen valintaan. Yli puolet vastaajista koki fanifiktio alkuperäislähteen kielen vaikuttavan käytettyyn kirjoituskieleen – tällöin oli luontevaa kirjoittaa kielellä, jolla lähdemateriaaliin oli tutustuttu. Samassa yhteydessä korostettiin erityisesti alkuperäislähteen termistön tuomia haasteita. Vastaajat kokivat, että erikoistermistöä on hankala kääntää suomeksi, jos sitä ei ole jo valmiiksi tehty. Eräs vastaajista ilmaisi termistön kääntämisen olevan erityisen vaikeaa silloin, jos termillä on useita eri merkityksiä tai jos se viittaa johonkin lähdemateriaalin sisäiseen asiaan. Kirjoittajien pelkona näyttäisikin olevan, että termien merkitys muuttuu käännettäessä liikaa, mikä vaikuttaa myös oman tarinan sisältöön.

Kuitenkaan kaikki lähdeyypit eivät vaikuttaneet valittuun kirjoituskieleen samalla tavalla. Jotkut informantit toivat erikseen ilmi, että kirjoista tai sarjakuvista on luontevampaa kirjoittaa alkuperäismateriaalista eroavalla kielellä. Sen sijaan elokuvien ja televisiosarjojen pohjalta tehdyissä tarinoissa lähdemateriaalin kielen käyttäminen tuntui ehdottomalta. Muutama vastaajista esittikin mahdollisen selityksen ilmiölle: auditiivisia lähdemateriaaleja hyödynnettäessä hahmojen äänet ikään kuin kuullaan omassa päässä näiden alkuperäisellä kielellä, ja kielen vaihtuessa mielikuva vääristyy. Kiinnostavaa on, ettei tätä ongelmaa näytä olevan silloin, kun alkuperäislähteenä on anime eli japanilainen animaatio. Tässä tapauksessa yksilön kielitaito ohjaa mitä ilmeisimmin kirjoituskielen valintaa: informanteistani vain yksi kertoi käyttävänsä kirjoituskielenään japania. Japaninkielisestä alkuperäislähteestä saatettiin kirjoittaa englannin lisäksi myös suomeksi. Kielivalinta kytkeytyykin lähdeaineiston tunnettavuuteen Suomessa.

Julkaisufandomin sisältö mainittiin keskeisenä vaikuttajana valittavaan kirjoituskieleen. Kansainvälisen fandomin ollessa Suomessa vähän tunnettu päätyivät kirjoittajat käyttämään todennäköisimmin englantia suomen sijaan. Kirjoittajia huolestutti, ettei oma tuotos saisi muuten tarpeeksi lukijoita. Siinä missä useimpia vastaajia suomenkielisen materiaalin puute näytti estävän, oli eräs informanteista kääntänyt tämän voitokseen:

Esimerkki 3: Suomenkielisen sisällön vähäisyys fandomissa

Mies 18–20: koska moni tuntuu ajattelevan että tietyistä fandomeista (etenkin kääntämättömistä tai

pitkään vailla käännöstä olleista) ei voi fikata suomeksi, se antaa tilaisuuden omalle suomenkieliselle tekstille olla alustojen luetuinta materiaalia jos muuta tarjontaa on vähän/ei ollenkaan. [--]

Kyselyä tehdessäni olin oletanut, että kirjoituskielen valintaan vaikuttaisi olennaisesti myös kirjoitusgenre. Olen ajoittain törmännyt sosiaalisessa mediassa suomalaisten fanien keskusteluihin, joissa esimerkiksi romanttisten asioiden ilmaisun ei koeta ”toimivan” suomeksi. Vastaajien mukaan lähdemateriaali kuitenkin vaikutti kielivalintaan genrejä enemmän. Luonnollisesti genret eivät myöskään nousseet suuremmin esiin yksikielisten kirjoittajien vastauksissa. Tästä huolimatta käsitykseni ei ollut aivan väärä, vaan englannin ja suomen käytettävyys näyttäisi vaihtelevan kirjoitusgenrejen mukaan. Vastaajien mukaan suomeksi saattoi kirjoittaa etenkin kevyitä ja huumoripitoisia fanifiktioita, kun taas romanttiset ja seksuaaliset aiheet kuulostivat suomeksi ”karmeilta” tai ”tönköltä”. Vieraan kielen hyödyntäminen seksuaalisia teemoja käsiteltäessä saattaa johtua kirjoittajan pyrkimyksestä etäännyttää itseään tekstistä ja vähentää siten tunnetta teemojen henkilökohtaisuudesta (Leppänen 2008: 171). Toisaalta Leppänen mainitsee, että suomalaiskirjoittajien on usein helpompi lähestyä raskaita teemoja äidinkielellään vieraan kielen sijaan (Leppänen 2008: 174). Omassa aineistossani kirjoittajien näkökulma tähän oli aivan toinen. Eräs vastaajista ilmaisi erityisesti vakavista aiheista kirjoittamisen olevan helpompaa englanniksi, kun taas toinen koki tosissaankin kirjoitetun hurt-fanifiktion [traumaattisia kokemuksia ja niistä selviytymistä käsittelevä fanifiktiogenre] voivan kuulostavan pahimmillaan parodialta. Ilmiö voisi tukeutua monikielisten kielenkäyttäjien parissa tehtyihin tutkimuksiin, joissa vahvojen tunneilmaisujen käsittelyn katsotaan olevan helpompaa muulla kuin yksilön ensikielellä (Gawinkowska, Paradowski & Bilewicz 2013).

4.1.3 Yhteisölliset tekijät

Kuten toin johdannossa ilmi, englantia voi pitää fanifiktiokulttuurin pääkielenä englanninkielisen sisällön suuren määrän vuoksi. Useat monella kielellä ja pelkästään englanniksi kirjoittavat vastaajat mainitsivatkin kielivalintansa johtuvan englannin kielen yleisyydestä eri fاندomeissa: englanniksi kirjoitettaessa on mahdollista tavoittaa suurempi määrä ihmisiä ja saada todennäköisemmin enemmän lukijoita. Tämä kuvastaa myös halua viestiä laajemmin kansainvälisissä faniyhteisöissä, minkä yhteinen kieli mahdollistaa. Useat kirjoittajat kokivat lisäksi, että suomeksi kirjoitettaessa palautteen saaminen on vaikeampaa kuin englanniksi kirjoitettaessa, mikä todennäköisesti kytkeytyy osaltaan yhteen lukijakunnan koon kanssa.

Suomenkielisessä julkaisu ympäristössä kirjoitettiin taas yleensä suomeksi, koska myös muut kirjoittajat tekivät niin. Tämä liittyneekin eräänlaiseen mallin kaipuuseen sekä yhteisön käytänteiden noudattamiseen: suomenkieliseen fanifiktioyhteisöön on helppo tuottaa suomenkielistä sisältöä, koska tällaista sisältöä on jo valmiiksi olemassa ja yhteisöstä löytynee suomenkielistä materiaalia kuluttavia henkilöitä. Siten suomenkielisen sisällön vähäisyys kansainvälisillä fanifiktiosivustoilla voisi selittyä eräänlaisella ryhmäpaineella. Englannin kielen hallitsevuuden vuoksi kirjoittaja ei ehkä halua julkaista erikielisiä tuotoksiaan kansainvälisillä sivuilla, koska ajattelee niiden saavuttavan huonosti kohderyhmänsä. Kaikki kirjoittajat eivät välttämättä edes tiedä, että suomenkielistä sisältöä on ylipäättään saatavilla suomenkielisten julkaisu ympäristöjen ulkopuolella.

Ajatus ryhmäpaineen mahdollisesta olemassaolosta ja sen vaikutuksista kirjoituskielen valintaan heräsi jo kysely tutkimusta tehdessäni. Esimerkiksi sosiolingvistiikassa on osoitettu, että kieleen sidottu sosiaalinen arvostus vaikuttaa kielen muuttumiseen. Jos esimerkiksi johonkin varieteettiin suhtaudutaan negatiivisesti, voi kielenkäyttäjä reagoida asiaan välttelemällä kyseisen kielipiirteen käyttöä. (Palander 2011: 11.) Myös yksittäiset kielet voidaan kokea toisia kieliä paremmiksi (Kalaja 1999: 47). Kokemukseni pohjalta oletin, ettei fanifiktion kirjoittaminen suomeksi ole suomalaisessa fanifiktioyhteisössä välttämättä yhtä arvostettua kuin englanniksi. Tällöin tuntuisi loogiselta ajatella, että yhteisön negatiiviset asenteet saisivat kirjoittajan välttelemään suomeksi kirjoittamista.

Osalle vastaajista kysymys muiden kirjoittajien kieliarvostuksista oli ollut vaikea. *Kieliarvostus*-termiä ei aina ollut ymmärretty, eikä kysymykseen siten ollut vastattu. Jotkut informantit toivat esiin, etteivät tieneet, minkälaisia kieliarvostuksia muilla kirjoittajilla on. Toiset taas eivät kokeneet muiden asenteilla olevan vaikutusta kirjoituskielen valintaan. Oma kielitaito saattoi myös vaikuttaa kirjoituskielen valintaan enemmän. Noin kolmasosa vastaajista toi kuitenkin ilmi, että englannin arvostus ja laaja käyttö on vaikuttanut heidän kielivalintoihinsa. Tätä kuvaavatkin esimerkit neljä ja viisi:

Esimerkki 4: Muiden kirjoittajien kieliarvostukset

Mies 18–20: Ne [muiden kieliarvostukset] eivät niinkään vaikuta siihen millä kielellä kirjoitan, vaan siihen mitä suostuisin julkaisemaan tai muille näyttämään. En ole vuosiin näyttänyt mitään suomeksi kirjoittamaani muille, koska ei sitä ulinaa suomen kielen "tönkköydestä" jaksa kuunnella.

Esimerkki 5: Muiden kirjoittajien kieliarvostukset

Muu 21–25: Englantia pidetään faniyhteisöissä oletuskielenä / yhteisenä kielenä, joten on luontevaa että myöskin tuotokset nojaavat usein siihen.

Tämän pohjalta voi sanoa, että suomalaisessa fanifiktioyhteisössä elää englantia suosivia kieliasenteita – tai ainakin käsityksiä sellaisten olemassaolosta. Yksi vastaajista ilmaisi muista informanteista poiketen, että suomenkielisessä fanifiktioyhteisössä eläisi päinvastoin suomea

suosivia kieliaseiteita. Tämä kertookin suomalaisen fanifiktioyhteisön olevan kaikkea muuta kuin homogeeninen: suuren yhteisön sisälle on siten voinut muodostua erilaisia, pienempiä ryhmittymiä. Kiintoisaa oli, että edellä mainittu vastaaja sekä muutama muu yksilö näyttivät suhtautuvan yhteisönsä kieliarvostuksiin kapinoiden. Tässä tapauksessa negatiiviset käsitykset jonkin kielen käytöstä saivat kirjoittajat toimimaan näitä käsityksiä vastaan ja lisäsivät siten halua kirjoittaa ei-arvostetulla kielellä.

Omat ennako-odotukseni olivat keskittyneet nimenomaan negatiiviseen asennoitumiseen, joten hieman yllättäen vastaajien joukossa oli myös ihmisiä, jotka kokivat suomenkielisen fanifiktio olleen aina arvostettua. Tällöin yhteisöön kuuluvien kieliarvostukset toimivat positiivisena vaikuttajana: kannustus ja myönteinen palaute saivat jatkamaan suomeksi kirjoittamista.

4.2 Asenteet suomenkielistä fanifiktiota ja sen kirjoittajia kohtaan

Tässä luvussa esittelen, miten vastaajat asennoituvat suomenkielisen fanifiktio kirjoittamiseen sekä suomenkielistä fanifiktiota kirjoittaviin henkilöihin. Analyysiä tehdessäni jaottelin kokonaisvastaukset viisiportaiselle asteikolle, jonka yksiköt olivat "positiivinen", "melko positiivinen", "neutraali", "melko negatiivinen" ja "negatiivinen". Kyselylomakkeessa ei tällaista asteikkoa ollut, vaan informantit kertoivat asenteistaan avoimissa vastauksissa. Joidenkin vastausten luokittelu oli hieman haastavaa niiden ristiriitaisen sisällön vuoksi, mutta toisaalta ryhmittely auttoi rakentamaan selkeää yleiskuvaa siitä, minkälaisia asenteita fanifiktio kirjoittajilla on. Esittelen seuraavaksi vastaajien asenteita tarkemmin.

4.2.1 Ajatuksia suomenkielisen fanifiktio kirjoittamisesta

Pyrin selvittämään kirjoittajien suomenkieliseen fanifiktioon liittyviä asenteita kysymällä, millaisia tuntemuksia ajatus suomenkielisen fanifiktio kirjoittamisesta herättää heissä. Vastaajien asennoituminen oli hyvin jakautunutta: 20 vastaajaa suhtautui suomeksi kirjoittamiseen joko positiivisesti tai melko positiivisesti, mutta 18 informanteista melko negatiivisesti tai negatiivisesti. 7 vastaajan suhtautuminen oli neutraalia.

Informantit, jotka suhtautuivat suomenkielisen fanifiktio kirjoittamiseen myönteisesti, nostivat vastauksissaan esiin arvostuksen äidinkieltään kohtaan ja pitivät äidinkielellään kirjoittamista luonnollisena. He kokivat saavansa suomenkielisen fanifiktio kirjoittamisesta

mielihyvää ja olivat ylpeitä omista teksteistään. Useat vastaajista kokivat osaavansa tuottaa sujuvinta tekstiä juuri äidinkielellään. Omia tuntemuksia kuvatessa tuotiin esiin vahva, emotionaalinen suhde suomenkieliseen fanifiktioon sekä suomenkielisen fanifiktioita tärkeys itselle, mikä näkyy myös seuraavissa esimerkeissä:

Esimerkki 6: Suomenkielisen fanifiktioita herättämät tunteet

Muu 21–25: Suomenkielisen fanifiktioita kirjoittaminen on puhdasta nautintoa ja flow-kokemusta. Teksti vapautuu aivojeni (lähtökohtaisesti) suomenkielisiltä kielialueilta kuin itsestään. Suomenkielisen tekstin luomisprosessi on niin palkitseva, etteivät muiden kielten edut (esimerkiksi merkittävästi korkeammat lukijamäärät) pysty kilpailemaan sen kanssa, kirjoitanhan kuitenkin ennenkaikkea omasta rakkaudestani kirjallisuuteen.

Esimerkki 7: Suomenkielisen fanifiktioita herättämät tunteet.

Nainen 26–30: Koen innostusta, kiintymystä ja ylpeyttä. Kirjoitan fandomissa, jota on kirjoitettu suomeksi jo pitkään, joten koen olevani osa "perinnettä". Minulla oli pitkä tauko, ja palattuani ficciin kirjoittamisen pariin tunnen olevani taas osa tätä perinnettä. Koen myös ylpeyttä omista teksteistäni.

Kieliasenteet eivät yhdisty ainoastaan eri kielimuotoihin vaan myös kielenkäyttäjiin (Kalaja 1999: 46; Garrett, Coupland & Williams 2003: 3). Jotkut informanteista toivat 7. esimerkin vastaajan tavoin esiin yhteisöllisen ulottuvuuden puhuessaan suomenkielisen fanifiktioita herättämistä tuntemuksista. Suomenkielistä fanifiktioyhteisöä pidettiin kotina, jonka pienuus ei haitannut kaikkia vastaajia. Eräs vastaajista toi ilmi, että myös suomenkielistä fanifiktioita kirjoitettaessa on mahdollista saada hyvää palautetta, ja muutama muu vastaaja korosti kannustavansa muita yhteisön jäseniä. Edellä mainittu vastaaja kertoi myös, että pienemmässä yhteisössä on helpompi erottua omilla töillään. Joillakin vastaajista suomenkieliseen fanifiktioon liittyi lisäksi nostalgisuutta: monet englanniksi tai usealla kielellä kirjoittavat vastaajat ovat aloittaneet harrastuksensa juuri suomenkielisen fanifiktioita kautta.

Suomeksi kirjoittamiseen kielteisesti suhtautuvien informanttien vastauksissa käsiteltiin useita samoja teemoja päinvastaisesta näkökulmasta. Yhteisön pienuus koettiin ongelmana palautteen ja lukijoiden vähäisyyden vuoksi, ja eräs vastaajista pelkäsi menettävänsä anonymiteettinsä pienessä yhteisössä. Osa vastaajista koki ahdinkoa siitä, ettei omien sanojensa mukaan osannut kirjoittaa fanifiktioita suomeksi. Jotkut vastaajista toivat esiin hyvinkin voimakkaita tunteita kuvaillessaan suomenkielistä fanifiktioita:

Esimerkki 8: Suomenkielisen fanifiktioita herättämät tunteet

Nainen 26–30: Ensimmäinen reaktio on "ei". En koe suomenkielisten ilmaisujen (varsinkaan käännöksiä) toimivan sarjoissa, ja termien jättäminen englanniksi on sekin tökerön oloista.

Esimerkki 9: Suomenkielisen fanifiktioita herättämät tunteet

Nainen 15–17: Ajatus [suomeksi kirjoittamisesta] ei herätä oikeastaan minkäänlaisia tunteita, suhtaudun kieliin melko neutraalisti. Tosin jos olen tutustunut johonkin sarjaan englanniksi ja näen siitä suomenkielistä fanifiktioita, saatan kokea kuvotuksen tunteita.

Suomenkieliseen fanifiktioon kielteisesti asennoituvat vastaajat kuvailivat suomenkielistä fanifiktioita ”noloksi” tai ”oudoksi”. Osa vastaajista arveli tämän johtuvan siitä,

että he ovat niin tottuneet englanninkieliseen fanifiktioon ja kummeksuvat siksi muunkielisiä tekstejä. Tämä ilmentää esimerkiksi Palanderin (2011: 134–135) huomiota siitä, kuinka esteettisinä ihmiset pitävät erilaisia kielivariantteja: tuttu variantti on usein kauniimpi kuin vieras. Tässä tapauksessa kyse tosin on kahdesta eri kielestä. Äidinkieltä voisi helposti pitää yksilön tutuimpana ja ehkä siten myös esteettisimpänä kielenä, mutta tässä tapauksessa näkökulma on päinvastainen. Ilmiö saattaa johtua juuri kielenkäyttöympäristöstä. Kansainvälisillä fanifiktiosivustoilla englanti on yleisyytensä vuoksi kielistä tutuin, jolloin muita kieliä voidaan pitää poikkeavina. Osa vastaajista kertoi myös tietoisesti välttelevänsä suomenkielistä fanifiktiota, mikä vastaa kieliasteiden konatiivista ulottuvuutta. Vierastettuihin fanifiktioihin kuuluivat varsinkin romanttiset ja seksuaalispainotteiset tekstit, jotka herättivät vastaajissa myötähäpeää.

Informanttien vastauksissa yhdeksi kiinnostavimmaksi teemaksi nousi ajatus suomenkielisen fanifiktion huonolaatuisuudesta. Vaikka muutama vastaajista puolusti suomenkielisen fanifiktion laatua, suhtautui suurin osa laatua käsittelevistä siihen kielteisesti. Laadun puutetta tuotiin ilmi myös implisiittisesti sen kaltaisilla ilmaisuilla kuin ”on hyväinkin suomenkielistä fanifiktiota”. Vain yksi tekstien laatua käsittelevistä vastaajista kertoi laatuvaatimustensa olevan korkeat myös englanninkielisessä fanifiktiossa. Kirjoittajat saattavat suhtautua tiukemmin suomenkielisen fanifiktionsa laatuun siksi, että he osaavat havainnoida mahdollisia kielivirheitä paremmin omalla äidinkielellään kirjoitetuista teksteistä. Vieraskielisissä teksteissä esimerkiksi outoja sanavalintoja ei välttämättä tunnisteta samalla tavalla (Jantunen 2009: 356–357).

4.2.2 Ajatuksia suomenkielisen fanifiktion kirjoittajista

Asennoituminen suomenkielistä fanifiktiota tuottaviin kirjoittajiin oli positiivisempaa kuin suomen kielellä kirjoittamiseen. Enemmistö vastaajista, 34 henkilöä, suhtautui suomen kielellä kirjoittaviin joko positiivisesti tai melko positiivisesti. 9 vastaajaa suhtautui samaan neutraalisti ja vain 2 joko melko negatiivisesti tai negatiivisesti. Negatiivisten asenteiden vähäisyyteen voi osaltaan vaikuttaa se, etteivät vastaajat välttämättä tahdo tuoda ilmi negatiivisia ajatuksia kanssakirjoittajistaan. Vastaajat saattavat esimerkiksi pelätä luovansa itsestään epäedullisen kuvan, jos he suhtautuvat muihin kirjoittajiin hyvin kielteisesti. Toisaalta kyselyn anonymiuden voisi ajatella luovan turvallisen tilan tuoda esiin arkoinakin pidettyjä aiheita, jolloin suomenkielisiin kirjoittajiin voidaan todella suhtautua varsin myönteisesti. Kenties äidinkieleltään samankielisen kirjoittajan kanssa on helppo kokea yhteenkuuluvuutta ja siten

myös tuntee empatiaa tätä kohtaan (Nikanne 2002: 29–30). Erityisesti suomenkielisiin kanssakirjoittajiinsa neutraalisti suhtautuvat informantit korostivat kirjoituskielen valinnan olevan jokaisen yksilön oma asia eivätkä erotelleet kirjoittajia kielen mukaan.

Yleisesti suomen kielellä kirjoitaviin yksilöihin suhtauduttiin hyvin kunnioittaen, ja muutama vastaajista ihmetteli enemmänkin sitä, jos äidinkieltään suomenkielinen kirjoittaja ei tuota tekstiä lainkaan suomeksi. Informantit arvostivat kanssakirjoittajiensa vaivannäköä ja olivat kiitollisia suomenkielisen fanifiktio olemassaolosta, vaikkeivat itse välttämättä lukeneet sitä. Jotkut vastaajat näyttivät myös suhtautuvan suomeksi kirjoitaviin eräänlaisina suomenkielisen fanifiktio kulta-urien suojelijoina, kuten esimerkiksi 10 käy ilmi:

Esimerkki 10: Suomenkielisen fanifiktio suojelijat

Nainen 21–25: [--] Täysi supporttini heille. Minusta on ihanaa, että joku pitää suomen ficcaajien hukkuvia päitä pinnalla.

Kuten toin jo aiemmin ilmi, jotkut vastaajat kokivat suomen kielellä kirjoittamisen haastavaksi. Tällöin suomenkielistä tekstiä tuottaviin kirjoittajiin asennoiduttiin kunnioittaen, sillä suomenkielisen fanifiktio kirjoittamista pidettiin eräänlaisena taitona. Tämä ajattelumalli on läsnä myös esimerkeissä 11 ja 12:

Esimerkki 11: Suomeksi kirjoittaminen taitona:

Nainen 18–20: Kunnioitan heitä [suomeksi kirjoittavia] suuresti koska minun mielestäni suomea on vaikeampi kirjoittaa kuin esimerkiksi englantia.

Esimerkki 12: Suomeksi kirjoittaminen taitona:

Muu 15–17: [Suhtaudun suomeksi kirjoitaviin] Suurella arvostuksella, en itse pystyisi samaan.

Taitonäkökulmaan yhdistyi myös jo edellisessä luvussa esiin noussut tema suomenkielisen fanifiktio laadusta. Vaikka suomenkielisiin fanifiktio kirjoittajiin suhtauduttiin lähtökohtaisesti myönteisesti, saattoivat jotkut vastaajat ilmaista arvostavansa tietynlaisia kirjoittajia. Tällöin vastaajat käyttivät sellaisia ilmauksia kuten ”hyvät sanankäyttäjät” tai ”kirjoittajat, jotka onnistuvat tuottamaan uskottavaa fanifiktio”, joiden pohjalta voisi ymmärtää, etteivät kaikki suomen kielellä kirjoittavat yksilöt ole yhtä arvostettuja. Suomalaisilla fanifiktio kirjoittajilla voikin olla melko suuret vaatimukset kanssakirjoittajiensa tuotoksia kohtaan. Toisaalta jotkut yksilöt sanoivat laatuvaatimustensa olevan matalammat suomenkielistä kuin englanninkielistä fanifiktio kohtaan, koska suomeksi kirjoittaminen yhdistetään nuoriin.

Assosiaatiot nuorten ja suomeksi kirjoittamisen välillä tulivat esiin hieman yllättäen. Vastaajat eivät määritelleet erikseen, minkäikäisiä kirjoittajia he tarkoittivat puhuessaan nuorista – asiaa käsittelevien joukossa näet oli myös yksi alaikäinen vastaaja. Ainakaan tämän aineiston perusteella käsitys nuorista suomenkielisen tekstin tuottajina ei tosin näytä pitävän

paikkaansa. Otannassa alle täysi-ikäisiä vastaajia oli vain 5, eikä kukaan heistä kirjoittanut ainoastaan suomeksi. Pelkästään suomeksi kirjoittavat vastaajat olivat täysi-ikäisiä, minkä lisäksi valtaosa analysoidun aineiston vastaajista kirjoitti sekä suomeksi että englanniksi. Mielikuva nuorista suomenkielisen fanifiktio kirjoittajina saattaa yhdistyä ajatukseen siitä, ettei nuorten kirjoittajien kielitaito ole vielä tarpeeksi kehittynyt muunkielisten tekstien tuottamiseen. Tällöin suomi voi esiintyä fanifiktio kulttuurissa eräänlaisena siirtymäkielenä, josta on tarkoitus ajan myötä vaihtaa muihin, yhteisössä korkeasta statuksesta nauttaviin kieliin. Tässä yhteydessä tällaisena kielenä näyttäytyy kansainvälistä fanikuntaa yhdistävä englanti.

Muutama vastaajista piti suomeksi kirjoittavia lisäksi rohkeina. Rohkeuteen liitettiin ajatus suomenkielisen fanifiktio heikosta näkyvyydestä pienissä fandomeissa sekä tieto lukijakunnan rajautumisesta. Erään vastaajan mukaan suomeksi kirjoittaminen ei ole helppoa senkään takia, kuinka suosittua englanniksi kirjoittaminen on. Tämä tukeekin erilaisten kieliasteiden näkemistä suomalaisessa fanifiktioyhteisössä.

4.3 Asenteet suomenkielisen fanifiktio tulevaisuutta kohtaan

Lähestyin suomenkielisen fanifiktio säilymiseen liittyviä asenteita kysymällä, minkälaisia odotuksia tai toiveita vastaajilla on suomenkielisen fanifiktio tulevaisuuden kannalta. Siinä missä suomenkielisen fanifiktio kirjoittamiseen asennoiduttiin melko ristiriitaisesti, suhtauduttiin suomenkielisen fanifiktio tulevaisuuteen hyvin myönteisesti. Valtaosa vastaajista, 36 henkilöä, suhtautui suomenkielisen fanifiktio tulevaisuuteen joko positiivisesti tai melko positiivisesti. 8 vastaajaa suhtautui samaan joko neutraalisti tai melko negatiivisesti: ylipäättäänkään vahvaa negatiivista asennoitumista ei ollut nähtävissä samoin kuin suomeksi kirjoittamista käsittelevissä vastauksissa. Yksi vastaaja oli jättänyt kokonaan vastaamatta kysymykseen.

Useat informantit toivoivat suomenkielisen fanifiktio kirjoittajien määrän lisääntyvän tai vähintäänkin säilyvän ennallaan. Vastaajia huoletti ajatus suomenkielisen fanifiktio hiipumisesta ja siitä, että kaikki kirjoittajat vaihtaisivat kirjoituskielensä englantiin. Tämä liitettiin yhteen saatavuusajatuksen kanssa: kaikki lukijat eivät välttämättä pysty kuluttamaan fanifiktioita englanniksi. Täten suomenkielisten julkaisuväylien olemassaolo haluttiin turvata.

Merkittävää on, että myös suomeksi kirjoittamattomat vastaajat toivoivat suomenkielisten fanifiktioyhteisön kasvavan ja suomenkielisen sisällön tuottamisen jatkuvan. Tämän pohjalta suomenkielisen fanifiktio olemassaolo näyttäisi olevan tärkeää äidinkieleltään

suomenkielisille kirjoittajille. Toisaalta tietty asennoituminen ei aina synnytä samansuuntaista käyttäytymistä (Garrett, Coupland & Williams 2003: 7–9). Tällöin kirjoittajalla voi olla toiveita suomenkielisen fanifiktio elpymisestä, mutta sen toteutumiseen ei välttämättä haluta itse osallistua. Tätä kuvaa myös seuraava esimerkki:

Esimerkki 13: Suomenkielisen fanifiktio säilyminen tulevaisuudessa

Mies 21–25: Olisihan se kiva nähdä nousua ja arvostusta sille enemmän, vaikkakin tulee hypokriittinen olo kun ei itse asialle mitään tee edistääkseen...

Sen lisäksi, että vastaajat toivoivat useampien kirjoittavan myös äidinkielellään, toivottiin suomenkielisen fanifiktio kehittyvän. Kuten toin aiemmin ilmi, suomalaiskirjoittajat olivat arkoja tuottamaan sisältöä fandomeihin, joilla eivät arvelleet olevan tarpeeksi lukijoita Suomessa. Vastausten perusteella kysyntää kuitenkin olisi, sillä suomenkielisen fanifiktio toivottiin laajentuvan myös pienempiin ja harvinaisempiin fandomeihin. Jotkut vastaajat nostivat esiin toiveita suomenkielisen fanifiktio laadun kehittymisestä, mikä tukee aiemmin esittelemiäni käsityksiä suomenkielisen fanifiktio heikkolaatuisuudesta. Muutama kirjoittaja toivoi kanssakirjoittajiensa uskaltautuvan lisäksi leikittelemään enemmän kielellä. Tällä ajatuksella halutaan todennäköisesti poistaa kuvaa suomenkielisen fanifiktio epäsujuvuudesta ja eräänlaisesta kankeudesta.

Kuitenkaan asennoituminen suomenkielisen fanifiktio tulevaisuutta kohtaan ei ollut pelkästään myönteistä. Eräs vastaaja toivoi, ettei suomenkielisen fanifiktio määrä kasvaisi paljoa tulevaisuudessa, mutta ei kertonut syitä tuntemuksilleen. Toinen vastaaja puolestaan toivoi kirjoittajien oppivan tuottamaan sujuvaa fanifiktioa myös suomeksi mutta totesi, ettei asialla ollut erityisemmin väliä kaikkien harrastajien osatessa englantia. Tällaisissa tapauksissa näyttäisikin, ettei tunneside suomenkieliseen fanifiktioon ole vahva, mistä syntyy välinpitämättömyyttä sitä kohtaan. Jotkut vastaajat puolestaan esittivät melko pessimistisiä ajatuksia suomenkielisen fanifiktio tulevaisuudesta: suomeksi kirjoitetun fanifiktio määrän ajateltiin laskevan, eivätkä informantit esittäneet ratkaisuja, joilla tähän voitaisiin vastata.

Pessimistiset ja välinpitämättömät tunteet suomenkielisen fanifiktio tulevaisuudesta olivat kuitenkin selvässä vähemmistössä. Suomenkielisen fanifiktio arvostuksen toivottiin kasvavan ja samalla vedottiin ajatukseen oman äidinkielen tärkeydestä. Samoin suomalaisen fanifiktioyhteisön toivottiin lisäävän viestintäänsä. Erityisesti lukijoiden ja kirjoittajien toivottiin kohtaavan tulevaisuudessa paremmin toisensa – teksteille kaivattiin enemmän kannustusta ja kommentointia, mikä motivoisi kirjoittajia jatkamaan suomenkielisen sisällön tuottamista.

5 PÄÄTÄNTÖ

Olen pyrkinyt tutkielmassani selvittämään suomalaisten fanifiktiokirjoittajien kielivalintaperusteita sekä kieliasenteita. Kirjoittajien kielivalintoihin vaikuttaa useita eri perusteita, jotka voidaan jakaa kolmeen yläluokkaan: kielitaitoon ja -arvostuksiin, lähteen ja sisällön vaikutuksiin sekä yhteisöllisiin tekijöihin. Kirjoittajat valitsevat kirjoituskielensä usein kielimieltymyksiinsä ja kielitaitoonsa nojaten: fanifiktiota kirjoitetaan kielellä, jolla on helppo ilmaista itseään tai jonka osaamista halutaan kehittää. Kirjoittamisen helpottamiseksi pyritään yleisesti käyttämään samaa kieltä kuin lähdemateriaalissa, ja jotkut vastaajista toivat ilmi käyttävänsä eri kieliä eri genrejä kirjoittaessaan. Kirjoituskieltä valittaessa pohdittiin myös, kuinka paljon näkyvyyttä ja palautetta oma teksti voi saada kirjoituskielestä riippuen. Englanninkielisen sisällön hallitessa kansainvälistä fanifiktioyhteisöä osa kirjoittajista pitikin englanniksi kirjoittamista normina, kun taas toiset vastustivat tietoisesti englantia suosivaa kirjoitustrendiä suomea suojellakseen. Kielivalintoja tarkasteltaessa esiin nousi useita samoja syitä kuin Silénin analysoimassa aineistossa (Silén 2012: 105–113).

Tutkimukseni pohjalta näyttäisi, että suomalaiskirjoittajilla on hyvin ristiriitaisia asenteita suomenkielistä fanifiktiota kohtaan. Toisaalta suomenkielisen fanifiktioin toivotaan säilyvän ja sitä tuottavia kirjoittajia arvostetaan, mutta toisaalta suomenkieliseen fanifiktioon saatetaan liittää hyvin negatiivisia ajatuksia, esimerkiksi käsitys sen heikkolaatuisuudesta. On syytä pohtia, miten nämä seikat vaikuttavat suomenkielisen fanifiktio-kulttuurin tulevaisuuteen. Leppänen toteaa (2011: 251–252), että fanifiktiota kirjoitettaessa kieliä käytetään strategisesti vastaamaan yhteisön normeihin. Hän ei myöskään katso, että suomalaisessa yhteiskunnassa olisi tapahtumassa kielenvaihdosta englannin aseman kasvusta huolimatta. Fanifiktiokohteistissa eri kielten asema herättää kuitenkin kysymyksiä. Korkean statuksen kieliä saatetaan arvottaa toisia enemmän, mikä voi johtaa niiden käytön suosimiseen muiden kielten kustannuksella (Kalaja 1999: 47). Aineistossani osa vastaajista suhtautui englanninkieliseen fanifiktioon normina ja saattoi tuoda ilmi, ettei suomenkielistä fanifiktiota ole yhtä kannattavaa tuottaa. Suomea saatettiin pitää eräänlaisena siirtymäkielenä, josta kielitaidon karttuessa vaihdetaan fanifiktioyhteisössä arvostetumpaan Englantiin. Suomenkielisestä fanifiktioista vieraantuminen taas lisäsi sen välttelyä, mikä samalla vähentää sen kulutusta ja siten halua tuottaa sitä. Täysin uhattuna ei suomenkielistä fanifiktiota kuitenkaan voida pitää. Suomalaisyhteisössä esiintyi myös suomenkielisen fanifiktioin arvostusta ja ennen kaikkea toivoa sen säilymisestä. Juuri kielen käyttäminen mahdollistaa

erilaisten kielenkäyttöympäristöjen säilymisen.

Kandidaatintutkielmani on laajuudeltaan melko suppea, jolloin se tarjoaa vain katsauksen käsitelyyn ilmiöön. Tutkimustulosten laajaan yleistämiseen tulee suhtautua kriittisesti, sillä tutkimukseni informantit eivät edusta kaikkia suomalaisia fanifiktiokirjoittajia, ja alle 15-vuotiaiden vastaajien puuttuminen aineistosta jättää nuorimpien kirjoittajien kokemukset tyystin huomiotta. Aineistoni sisälsi kuitenkin kattavasti erilaisia suomenkieliseen fanifiktioon linkittyneitä teemoja, joiden pohjalta koen onnistuneeni laajentamaan kuvaa suomalaisten fanifiktiokirjoittajien kieliasenteista. Toistuvien teemojen esiintyminen analysoidussa aineistossa lisääkin tutkimukseni validiutta.

Toisaalta on myös muistettava, että käytetty aineistonkeruutapa vaikuttaa saatuihin tuloksiin. Kyselytutkimuksen keskeisiin haittapuoliin kuuluu esimerkiksi mahdollisten väärinymmärrysten syntyminen, ja tutkijan on vaikea tietää ennakkoon, ovatko hänen kysymyksenasettelunsa vastaajien mielestä selkeitä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000: 182.) Tämä ilmeni myös omassa tutkimuksessani, mikä näkyi esimerkiksi *kieliarvostus*-termin haastavuutena. Kyselyä tehtäessä olisi tämänkaltaisten termien yhteyteen voinut liittää osion, jossa termit olisi varmuuden vuoksi selitetty vastaajille. Lisäksi haastattelujen hyödyntäminen kyselyn ohella olisi voinut vähentää väärinymmärrysriskiä. Asenteiden tulkinnan helpottamiseksi kyselyyn olisi myös voinut liittää numeerisia asteikkoja avointen vastausten tukemiseksi. Kyselytutkimusta tehtäessä ei myöskään voi tietää, kuinka totuudenmukaisesti informantit vastaavat kysymyksiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000: 182). Tämä saattoi osaltaan vaikuttaa hyvin myönteiseen suhtautumiseen suomenkielisen fanifiktio kirjoittajiin: vastauksilla saatettiin toisaalta haluta miellyttää tutkijaa, toisaalta suojella omia kasvoja välttelemällä toisten kirjoittajien kritisointia. Toisaalta suhteellisen harmittoman tutkimusaiheen voisi ajatella mahdollistavan negatiivistenkin ajatusten esittämisen.

Fanifiktio on suomalaisessa tutkimuskontekstissa vielä melko harvinainen ilmiö, mikä antaa hyvät mahdollisuudet sen laajemmalle tarkastelulle. Olisi esimerkiksi kiintoisaa seurata Blackin (2006) esimerkkiä ja tutkia fanifiktio kirjoittamisen vaikutuksia yksilön kielitaidon kehittymiseen suomalaisessa kontekstissa. Tämänkaltaisesta tutkimuksesta voisi olla hyötyä erityisesti kieltenopetuksen näkökulmasta. Tutkimusprosessin myötä kiinnostukseni kieliasenteita kohtaan syveni kuitenkin kaikista eniten. Kiinnostavaa olisi perehtyä siihen, miten asenteet kehittyvät, ja syventyä käsityksiin suomenkielisen fanifiktio laadusta ja kirjoitusgenrejen ja kielten käyttösuhteesta. Tarkoitukseni olisi jatkaa saman aiheen parissa myös pro gradu -tutkielmassani ja tarjota tulevaisuudessa syvempiä vastausmalleja näihin teemoihin.

LÄHTEET

- Ajzen, Icek 2005: *Attitudes, personality, and behavior. Mapping social psychology*. Maidenhead, Berkshire, England ; New York: Open University Press.
- Alanen, Riikka 2011: Kysely tutkijan työkaluna. – Paula Kalaja, Riikka Alanen & Hannele Dufva (toim.), *Kieltä tutkimassa: Tutkielman laatijan opas* s. 146–160. Helsinki: Finn Lectura.
- Archive of Our Own 2013: *AO3 Passes 200,000 User Accounts*. – https://archiveofourown.org/admin_posts/324 16.2.2017.
- Black, Rebecca W. 2006: Language, culture, and identity in online fanfiction. – *E-Learning* 3 (2) s. 170–184. – <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/elea.2006.3.2.170> 3.3.2017.
- Garrett, Peter, Coupland, Nikolas & Williams, Angie 2003: *Investigating language attitudes: Social meanings of dialect, ethnicity and performance*. Cardiff: University of Wales Press.
- Gawinkowska, Marta, Paradowski, Michał B. & Bilewicz, Michał 2013: Second language as an exemptor from sociocultural norms. Emotion-related language choice revisited. – *PLoS ONE* 8 (12). – <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3859501/> 2.3.2017.
- Hellekson, Karen & Busse, Kristina (toim.) 2006: *Fan fiction and fan communities in the age of the internet: New essays*. Jefferson (N.C.): McFarland.
- 2014: *The fan fiction studies reader*. Iowa City, Iowa: University Of Iowa Press.
- Hirsjärvi, Irma & Kovala, Urpo 2007: Fanius kulttuurintutkimuksen kohteena. – Erkki Vainikkala & Henna Mikkola (toim.), *Nyky aika kulttuurintutkimuksessa*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 86. s. 245–269. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000: *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Jantunen, Jarmo Harri 2009: 'Minulla on aivan paljon rahaa': Fraseologiset yksiköt suomen kielen opetuksessa. – *Virittäjä* 113 (3) s. 356–381.
- Jenkins, Henry 1992: *Textual poachers: television fans and participatory culture*. Studies in Culture and Communication. New York: Routledge.
- Jenson, Joli 1992: Fandom as Pathology: The Consequences of Characterization. – Lisa A. Lewis (toim.), *The Adoring Audience: Fan Culture and Popular Media*. s. 9–29. London ; New York : Routledge.
- Kalaja, Paula 1999: Kieli ja asenteet. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä* s. 45–72. Jyväskylä : Helsinki: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielen tutkimuksen keskus.
- Leppänen, Sirpa 2007: Youth language in media contexts: Insights into the functions of English in Finland. – *World Englishes* 26 (2) s. 149–169. – <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-971X.2007.00499.x/epdf> 2.4.2017.
- 2008: Cybergirls in trouble? Fan fiction as a discursive space for interrogating gender and sexuality. – Carmen Rosa Caldas-Coulthard & Rick Iedema (toim.), *Identity trouble: Critical discourse and contested identities* s. 156–179. Basingstoke ; New York: Palgrave Macmillan.

- 2009: Playing with and policing language use and textuality in fan fiction. – Ingrid Hotz-Davies, Anton Kirchhofer & Sirpa Leppänen (toim.), *Internet fictions*. s. 62–83. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- 2011: Linguistic and Generic Hybridity in Web Writing. The Case of Fan Fiction. – Mark Sebba, Shahrzad Mahootian and Carla Jonsson (toim.), *Language Mixing and Code-switching in Writing: Approaches to Mixed-language Written Discourse*. s. 233–254. London: Routledge.
- Leppänen, Sirpa, Pitkänen-Huhta, Anne, Nikula, Tarja, Kytölä, Samu, Törmäkangas, Timo, Nissinen, Kari, Kääntä, Leila, Virkkula, Tiina, Laitinen, Mikko, Pahta, Päivi, Koskela, Heidi, Lähdesmäki, Salla & Jousmäki, Henna 2009: *Kansallinen kyselytutkimus englannin kielestä Suomessa käyttö, merkitys ja asenteet*. Jyväskylä studies in humanities 132. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Mielikäinen, Aila & Palander, Marjatta 2014: *Miten suomalaiset puhuvat murteista? – Kansanlingvistinen tutkimus metakielestä*. Suomi 203. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Niedzielski, Nancy A. & Preston, Dennis R. 2000: *Folk linguistics*. Trends in linguistics 122. Berlin: de Gruyter.
- Nieminen, Liisa 2010: Lasten ja nuorten tutkimus: Oikeudellinen tarkastelu. Hanna Lagström, Tarja Pösö, Niina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.), *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka* s. 25–42. Helsinki: Nuorisotutkimusseura : Nuorisotutkimusverkosto.
- Nikanne, Urpo 2002: Äidinkielen merkitys ihmiselle. – Ilona Herlin, Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen & Tiina Oniikki-Rantajääskö (toim.), *Äidinkielen merkitykset* s. 16–34. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nikunen, Kaarina (toim.) 2008: *Fanikirja: Tutkimuksia nykykulttuurin fani-ilmiöistä*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Palander, Marjatta 2011: *Itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsitykset*. Suomi 200. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Silén, Sannariikka 2012: *"Everything is possible in fan fiction": The thrill of rewriting and reading according to finnish fan fiction buffs*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/40165> 16.1.2017.
- Sorvari, Henna 2014: *"I have another D/G pottering around in my brain": identity construction on a Harry Potter fanfiction forum*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/44042> 16.1.2017.
- Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Vaattovaara, Johanna & Soinen-Stojanov, Henna 2006: Pääkaupunkiseudulla kasvaneiden kotiseuturajaukset ja kielelliset asenteet. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 223–254. Helsinki: Helsingin yliopisto, Suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- Viitanen, Leena 2008: *Fanfiction kirjallisuutena eli kuinka koulukiusaajasta tuli seksikäs sankari*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston taideaineiden laitos. – <http://tampub.uta.fi/handle/10024/79434> 16.1.2017.

LIITE

Liite 1: Kyselylomake

Tämä kysely on osa kandidaatintutkielmaani, jonka teen Jyväskylän yliopiston kielten laitokselle. Pysin tutkimuksellani selvittämään, millaisia kieliaseiteita äidinkieleltään suomenkielisillä fanifiktio-kirjoittajilla on.

Olisin kiitollinen, jos vastaisit oheiseen lyhyeen kyselyyn. Ajatuksesi ja näkemyksesi ovat minulle tärkeitä ja toivonkin, että pyrit perustelemaan niitä parhaasi mukaan. Kysely on anonyymi, eikä yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa tutkimustuloksista. Antamasi tiedot käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä anneta ulkopuolisten käsiin.

Toivon, että voisit myös jakaa tietoa tästä kyselystä fanifiktio-kirjoittamista harrastaville ystäville.

Mikäli haluat lisätietoa tutkimuksesta, voit ottaa minuun yhteyttä!

Paljon kiitoksia osallistumisestasi!

Inka Paajanen

inka.s.p.paajanen[at]student.jyu.fi

Kyselyn laatija saa käyttää vastauksiani tutkimusaineistona yllä kuvatussa tutkimuksessaan.

Kyselyn laatija saa käyttää vastauksiani tutkimusaineistona myöhemmissä opinnoissaan.

Perustiedot:

Ikä:

15-17

18-20

21-25

26-30

31<

Sukupuoli

Äidinkieli

Koulutus/työ:

Mitä vieraita kieliä käytät vapaa-aikana? Miten?

Kuinka monta vuotta olet harrastanut fanifiktioiden kirjoittamista?

Millä kielillä kirjoitat fanifiktiota nykyään?

Oletko kirjoittanut aiemmin muilla kielillä? Millä?

Jos kirjoitat fanifiktiota useammalla kuin yhdellä kielellä, käytätkö jotain kieltä muita enemmän?

Laajat avokysymykset:

1. Mistä syistä olet päätenyt kirjoittamaan käyttämälläsi kielellä/kielillä?
2. Oletko tyytyväinen kielivalintaasi? Miksi?
3. Miten kirjoittamiesi fanifiktioiden genret (adventure/hurt/romance/slash/jne.) ja alkuperäismateriaali (kirja/tv-sarja/anime/jne.) vaikuttavat kirjoituskieliisi?
4. Miten muiden fanifiktioharrastajien kieliarvostukset ovat vaikuttaneet kirjoituskieliisi?
5. Miten kielivalintasi ovat muuttuneet kirjoitusurasi aikana? Luuletko, että ne tulevat muuttumaan jollakin tavalla tulevaisuudessa?
6. Millaisia tunteita ajatus suomenkielisen fanifiktio kirjoittamisesta sinussa herättää? Mistä arvelet näiden tunteiden syntyvän?
7. Miten suhtaudut kirjoittajiin, jotka kirjoittavat fanifiktiota suomeksi?
8. Minkälainen käsitys sinulla on suomenkielisen fanifiktio asemasta kansainvälisessä fanifiktio kulttuurissa?
9. Mitä odotuksia tai toiveita sinulla on suomenkielisen fanifiktio tulevaisuuden kannalta?